

پای صحبت پنج تن از زنان ترکمن بمناسبت هشتم مارس، روز جهانی زن

بمناسبت 8 مارس روز جهانی زن، سئوالات زیر را با پنج تن از زنان ترکمن مقیم داخل و خارج از کشور در میان گذاردیم و از آنان خواستیم که نقطه نظرات خود را پیرامون این سئوالات بیان نمایند. ما ضمن تشکر فراوان از تک تک این عزیزان و تبریک روز جهانی زن به همه آنان، پاسخ های آنان را در اینجا می آوریم.

- سؤال 1- نظر شما در باره برابری زن و مرد چیست و چگونه میتوان تبعیض جنسی میان زن و مرد را کاهش داده و در دراز مدت آنرا از بین برد؟
- سؤال 2- تبعیض جنسی بر زنان ترکمن را چگونه می بینید و چه نمودهایی دارد؟
- سؤال 3- به اعتقاد شما، عمده ترین مشکلات زنان جامعه ما چیست و چه نکات مشترک و متمایزی میان مشکلات زنان ترکمن با دیگران وجود دارد؟
- سؤال 4- تعیین روزی بنام روز زن از چه درجه اهمیتی برخوردار است؟

اجو کرمی

پاسخ سؤال 1- به نظر روشن است که وقتی از برابری زن و مرد صحبت می‌کنیم، از برابری حقوق آنها حرف می‌زنیم. اساسا همین که گفتمان برابری حقوق پیش کشیده شده است، نشان می‌دهد تبعیض میان این دو جنس وجود دارد، گرچه با شدت و ضعف در کشورها یا موارد مختلف مخالفان برابری حقوق زنان و مردان از دو دسته استدلال برای دفاع از اعتقادشان استفاده می‌کنند: دسته اول استدلال‌هایی با مبانی دینی و مذهبی هستند که غالباً در کشورهای با حکومت دینی یا جوامعی با عرف‌های مذهبی دیده می‌شوند و دسته دوم استدلال‌هایی با زمینه علمی و بیولوژیک که عمدتاً در جوامع پیشرفته‌ی تکنولوژیک یا در میان اقلیت‌های تکنوکرات یا دانشگاهی جوامع مختلف طرفدار دارند.

موافقان برابری حقوق زنان و مردان هم استدلال‌های خود را بر پایه‌ی اصول ابتدایی برابری انسان‌ها، اومانیزم و حقوق بشر مبتنی می‌کنند، که در جبهه‌ی چپ این استدلال‌ها با آرمان مبارزه برای عدالت برای همه‌ی انسان‌ها تقویت می‌شود. به نظر نمی‌آید بتوان به حد واسطی در این میان قائل شد. به نظر من استدلال‌های دینی و بیولوژیک در باب تفاوت‌های زنان و مردان نه تنها قانع‌کننده نیستند، که اگر هم باشند نمی‌توان از آنها برتری حقوق یک جنس را بر دیگری نتیجه گرفت.

برای مبارزه با تبعیض جنسی ابتدا باید منشا آن را در دو حیطة شناسایی کرد. اول حیطة حکومت‌ها و دولت‌ها (قدرت) و دوم حیطة مردم (فرهنگ). به اعتقاد من میان این دو حیطة نیز می‌توان

وابستگی و روابط متقابلی را تشخیص داد، از جمله مثلا کنترلی که قدرت در حیطه‌ی فرهنگ اعمال می‌کند، و از این رو این دو را نمی‌توان مستقل از یکدیگر دید. در عین حال شناختن شیوه‌هایی که قدرت‌ها و فرهنگ‌های مختلف از طریق آنها میان دو جنس تبعیض اعمال می‌کنند، گام مهمی است که به مطالعات میدانی و شناخت قوانین کشورها وابسته است.

از سوی دیگر نادیده گرفتن اختلافات طبقاتی عاملی است که می‌تواند به شدت به ابهام مساله بیانجامد. زیرا شیوه‌های اعمال قدرت و تبعیض بر زنان و همچنین میزان خودآگاهی زنان و مردان از وضعیت موجود و واکنش مثبت یا منفی هر دو جنس نسبت به این تبعیض‌ها در طبقات مختلف اجتماعی تفاوت‌های چشمگیری با هم دارند.

بسیاری از شیوه‌های مبارزه با تبعیض جنسی امروز در بسیاری از کشورها دنبال می‌شوند از جمله: تشکیل انجمن‌ها و تشکل‌های دفاع از حقوق برابر زنان با برنامه‌هایی مانند آموزش در حیطه‌ی فرهنگ به هر دو جنس، مبارزه با تصویب قوانین جدید منافی حقوق برابر زنان و مبارزه برای لغو قوانین پیشین از مجراهای ممکن در حیطه‌ی سیاست، ایجاد پایگاه‌های خصوصی حمایت اقتصادی و عاطفی از زنان ستم‌دیده، انتشار نشریه‌ها و کتاب‌های آموزشی ارزان قیمت و ساده‌خوان در شهرستان‌ها، روستاهای دورافتاده، زندان‌ها و مکان‌های محرومی از این دست، حمایت اقتصادی و روانی از زنان خیابانی، چه با انگیزه‌های اقتصادی و چه با انگیزه‌های دیگر، به منظور بالا بردن سطح آگاهی و اقتصادی آنان برای پیشگیری و متوقف ساختن این پدیده و ... .

پاسخ سئوالات 2 و 3 - زنان ترکمن از منظر کلی از تبعیض‌هایی رنج می‌برند که بر تمام زنان ایرانی اعمال می‌شود. از جمله مثلا دیه‌ی نابرابر یا محروم بودن از حق طلاق و حضانت فرزند (مگر به صورت توافقی پیش یا پس از ازدواج) در عرصه‌ی قانونی و تحت تکفل پدر یا همسر بودن به لحاظ عرفی و اجتماعی. مشکلات زنان ترکمن در زمینه‌ی اجتماعی و قومی است که خصلت متفاوتی پیدا می‌کند، مانند زنان کرد یا بلوچ یا اقوام دیگر. به نظر می‌رسد مشکلات حاد زنان ترکمن از این قبیل هستند: کار سنگین بدون دستمزد در خانه‌ها یا با دستمزد پایین در مزارع، سنت‌های دست و پاگیر مانند محدودیت ازدواج زنان ترکمن با مردان ترکمن، که درباره‌ی مردان این محدودیت وجود ندارد، چندهمسری رایج میان مردان ترکمن که علاوه بر مشکلات عاطفی اغلب سبب فراموش شدن وضعیت همسر یا همسران قبلی به لحاظ اقتصادی می‌شود و شاید مهم‌تر از همه وابستگی اقتصادی این زنان به مردان. جامعه‌ی به شدت طبقاتی اقوام ترکمن که ریشه‌ی عمیقی در شیوه‌های تولید این اقوام دارد و اساسا عامل دسته‌بندی‌ها و جناح‌بندی‌های قومی است، مشکلات این زنان را در طبقات محروم و مرفه از هم متمایز می‌گرداند. مثلا در طبقه‌ی محروم زنان باید به اندازه‌ی مردان و حتی بیش از آنها کار کنند، زیرا کار خانه که در جوامع ترکمن در مقایسه با اجتماعات شهرها و شهرستان‌های دیگر کار سنگینی محسوب می‌شود، به تمامی بر عهده‌ی زنان است، در حالی که در برابر سنگینی کار، زنان طبقه‌ی محروم درآمد یکسانی با مردان ندارند. آنها به دلایل عرفی اجازه‌ی انجام بسیاری از کارهای مردان را ندارند و یا به دلایل اقتصادی و عرفی قادر به توانمند ساختن خود در زمینه‌ی های درآمدزا نیستند. زنان طبقات محروم اکثرا طبق خواسته‌ی مردانشان از تحصیل، حتی در مقطع دبیرستان، یا کار در اجتماعاتی غیر از خانواده‌ها بازمی‌مانند. در طبقات مرفه نیز ناآگاهی زنان و به همان اندازه مردان منجر به پایمال شدن حقوق زنان در بسیاری عرصه‌ها از جمله انتخاب همسر، استقلال اقتصادی و غیره می‌شود.

پاسخ سؤال 4- نام‌گذاری روزی به نام روز زن به منظور زنده نگاه داشتن گفتمان برابری حقوق زنان و مردان در همه‌ی جوامع است. تاثیر این نام‌گذاری و مراسم و فعالیت‌هایی که در این روز برگزار و انجام می‌شوند بیش از همه آن است که با این نمایش، گفتمان برابری میان جوامع فراموش نشود، میزان پویایی و فعال بودن انجمن‌های مختلف دفاع از برابری حقوق زنان و مردان محک زده شود، بهانه‌ای برای جذب افکار و نیروهای جدید و مباحثه با مخالفان به دست آید و از همه مهم‌تر بیداری مردان و زنان پای‌بند به برابری حقوق زن و مرد و استمرار مبارزه‌ی آنان به نهادهای قدرت نشان داده شود.

پاسخ سؤال 1- بنظر من مهمترین نکته در رابطه با برابری زن و مرد، برابری حقوق زن و مرد در تمام عرصه های زندگی شخصی و اجتماعی میباشد. یعنی اینکه به زنان چه از لحاظ جنسی و چه اجتماعی و چه فرهنگی و غیره ستمی وارد نشده و مردان و زنان در تمام عرصه ها از حقوق برابری برخوردار باشند. ولی متأسفانه در جوامع عقب مانده، ستمهای زیادی بخصوص از جنبه فرهنگی بر زنان وارد میشود و در مواردی این فرهنگ مردسالاری را خود زنان هستند که از نسلی به نسل دیگر منتقل میکنند و این فرهنگ غلط در رابطه با تربیت فرزندان طوری جا افتاده است که گویا در تقسیم کار خانه، زنان وظیفه کارهای خانه را بر عهده داشته و مردان نباید در امور خانه نقشی داشته باشند. ولی متأسفانه این نابرابری زن و مرد تنها مختص جوامع عقب مانده نیست و ما این امر را حتی در جوامع پیشرفته اروپایی هم میبینیم. در این کشورها، منافع سرمایه داری حکم میکند که بین زن و مرد در عرصه کاری تفاوت قائل شوند، یعنی در استخدام کاری مردان را بیشتر ترجیح میدهند. استدلال آنها اینست که چون زن حامله شده و بچه دار میشود، از اینرو به کارش لطمه خورده و کارفرمایان ترجیح میدهند که بیشتر مردان را استخدام کنند.

پاسخ سؤال 2 - در رابطه با تبعیض جنسی میان زنان ترکمن باید بین زن تحصیل کرده و شهر نشین با زن بیسواد روستایی که اعتقاد بیشتری به عرف و سنت و فرهنگ معمول دارد فرق گذارد. البته اینرا باید بگویم که زنان تحصیل کرده و شهر نشین ترکمن تا حدودی بر حق و حقوق خود واقف هستند.

پاسخ سؤال 3- عمده ترین مشکلات زنان جامعه ما در قانون ضد زن جامعه میباشد که زن را به لحاظ حقوقی نصف مردان به حساب می آورد. زنان جامعه ما علاوه بر ستم جنسی که از نظر فرهنگی متحمل میشوند، از سوی دیگر، قانون جامعه نیز به نفع مردان بوده و از این لحاظ چه زن ترکمن و چه غیر ترکمن از یک تبعیض مشابه جنسی رنج میبرند.

پاسخ سؤال 4- روز 8 مارس که امسال صدمین سالگرد آن می باشد، همانطور که تاریخچه آنرا میدانیم بدنبال مبارزات زنان مبارزی که در این روز در راه تحقق حقوق زنان بپا خاستند، بعدها از سوی برخی مبارزین زن بعنوان روز جهانی زن نامگذاری شد. البته نباید فراموش کرد که تجربه تاریخی نشان داده است که تمام انقلابات و مبارزات نمیتوانستند بدون نقش فعال زنان به ثمر برسند. مردان تاریخ ساز و مبارز را زنان هستند که تربیت میکنند.

آق سارا ترکمن

پاسخ سؤال 1- نظر من در مورد برابری زن و مرد این است که هر دو را باید به یک چشم نگاه کرد و در جامعه از نظر کاری یکسان و از حقوق برابر برخوردار باشند، بدون این که تفاوت جنسی و جسمی میان آنان قائل گردند. از بین بردن تبعیض جنسی را باید از ریشه شروع کرد، یعنی اول از خانواده و بعدش جامعه. مثل کودکان و مدارس که دخترها و پسرها باید با هم باشند بجای این که جدا از هم باشند.

پاسخ سؤال 2- تبعیض جنسی در میان ترکمنها ریشه عمیقی دارد که بستگی به خیلی چیزها دارد. اولاً به نظر من ریشه این مسئله را باید در دین و نگرش دینی دید، ثانیاً فرهنگ بسیار قدیمی و در برخی موارد عقب مانده میان ما از قدیم موجب شده است که میان دختر و پسر فرق بگذارند. مثلاً یک پسر میتواند به خیلی چیزها دست پیدا کند، بدون این که پدر و مادر دخالت کند. ولی برای دختران این امر بر عکس است، پسرها نسبت به دختران در میان خیلی از خانواده ها از احترام بیشتری برخوردار هستند. تبعیض های

دیگری هم هنوز در میان ترکمنها وجود دارد.

پاسخ سؤال 3- الان عمیقترین مشکلات ما در جامعه، مسئله حجاب زنان و حجاب اجباریست و فرق زنان ترکمن با دیگر زنان ایران این است که ترکمنها دختران و زنانشان را بیشتر بسته نگاه میدارند و نمیگذارند که آنان هر جا که خواستند بروند. مثلاً به یک کشور دیگر رفتن و ادامه تحصیل دادن و آزادی های شخصی که فارسها بیشتر از ما ترکمنها دارند. در حالیکه در دوره های قبل وقتی زنهای ایرانی بیشتری آزادی را داشتند، ترکمنها در آن موقع هم زنهایشان را بسته نگاه داشته و به آنان اجازه انجام هر کاری را نمیدادند و آنان حق تصمیم گیری نداشتند.

پاسخ سؤال 4- روز زن روز یاد آوری زنان شجاع و توانگر تاریخ و یادآوری این که زن و مرد یکیست و هر دو توانایی هر کاری را میتوانند داشته باشند و دارند. روز زن روز اثبات برابریست.

سولماز - آ.

فعال فرهنگی و سیاسی

پاسخ سؤال 1- برابری زن و مرد بنظر من باید از پرسپکتیو / چشم انداز هر دو جنس برابر باشد، یعنی نباید فراموش شود که شروع جنبش زنان به این مفهوم نبود که مرد سرکوب شود تا زن خود را برابر حقوق احساس کند. منظور ما از برابری زن و مرد در چه مورد است؟ اگر منظورمان در اجتماع، از لحاظ حق و حقوق است که باید گفت در کشوری مثل ایران هنوز فرسخ ها تا برابری زن و مرد مانده است. از لحاظ شغلی حتی در کشورهای اروپایی مثل آلمان که جنبش زنانش جزو یکی از اولین کشورهای بود که موفقیتهای بزرگی در راه برابری حقوق زن و مرد بدست آورد هنوز نابرابری بزرگی در حق زنان وجود دارد. در آلمان و یا کشورهای دیگر دموکرات هر زن و یا مردی که حقوق خود را زیر پا شده می بیند باید واکنش نشان دهد، حالا چه در رابطه اجتماعی و چه در مورد شغلی. تنها اینطور میتوان بنظر من در درازمدت تغییری در مورد برابری زن و مرد بوجود آید، تغییری که یک مبارزه ابدی خواهد ماند. چرا که متأسفانه تبعیض جنسی میان زن و مرد را کاهش میتوان داد ولی بکلی از بین بردنش بصورت یک رویا خواهد ماند.

پاسخ سؤال 2- عمده ترین تبعیضی که بچشم میخورد چارقد (حجاب) است که قبل از رژیم جمهوری اسلامی نیز رایج بوده است ولی از آنجائیکه در حال حاضر حجاب در ایران اجباری است باید بگویم که متأسفانه فعلاً راه حلی دیده نمیشود. من قسمت بزرگی از زندگیم را در خارج از ایران گذرانده ام و میتوانم فقط نظرم رادرمورد زنان ترکمنی که از طریق رسانه های اجتماعی میشناسم بگویم. من نسل جدید دختر/ زن ترکمن را میبینم با اعتماد به نفس سالم که اکثراً یا تحصیل کرده اند و یا مشغول تحصیل هستند و اینکه بسیاری از خانواده ها دختران خود را برای تحصیل یا ازدواج به خارج از کشور میفرستند نیز بنظر من نشاندهنده یک قدم بسوی برابری زن و مرد است. اکثر زنهای مهاجر در خارج از کشور از برابری حقوق برخوردارند. کلاً میشود گفت که زنهای ترکمن اعتماد بنفسشان قویتر شده. تحصیل و موفقیت در شغل در این مورد نقش بزرگی دارد.

پاسخ سؤال 3- عمده ترین مشکل زنان جامعه ما تطبیق/ انطباق است. تا زمانی که چه زنان ترکمن در ایران و چه خارج، کلاً زنان برای حفظ ظاهر یا آرامش خانواده و یا از ترس بی آبرویی و یا بی حیثیت بشمار آمدن از حق و حقوق خود بگذرند، همه مشکلات موجود در مورد برابری زن و مرد نسل به نسل پیدا خواهد کرد.

پاسخ سؤال 4- من شخصا روزی را بعنوان زن بودنم نیاز ندارم. بنظرم مضحک است اگر یک مرد حقوق زنش را لگدمال کند و یا کارفرمایی در قبال کار مساوی، به کارکنان زن خود مزد کمتری نسبت کارکنان مرد بدهد و سالی یک بار یک شاخه گل در روز زن اهدا کند. ولی این روز برای بیدار کردن زنان و مردانی خوب است که شاید تا بحال چیزی در مورد برابری زن و مرد نشنیده اند.

مایا گل

پاسخ سؤال 1- واقعیت اینست که مردان و زنان در بسیاری از عرصه ها از حق و حقوق برابری برخوردار نیستند، مثلا در عرصه حق بیمه، بازنشستگی، حق تحصیل و مسافرت برای زنان، حق طلاق و ازدواج و انتخاب آزادانه همسر، درآمد مساوی برای کار مساوی، حق وراثت، مسئله شهادت و حقوق زنان و مردان در برابر قانون از جمله مواردی هستند که میتوان بدانان بعنوان قوانین تبعیض در حق زنان اشاره نمود. جهت کاهش و از بین بردن این تبعیضات باید که قوانینی در جهت رفع این تبعیضات تصویب شده و امکانات مناسبی مثلا برای زنان باردار قبل از زایمان و بعد از زایمان تأمین گردد که زنان بتوانند چه در دوران قبل از زایمان و پس از زایمان از آن امکاناتی برخوردار باشند که هم جایگاه شغلی آنان به مخاطره نیفتد و هم اینکه شرایط مناسبی برای محافظت و تربیت فرزندانشان مهیا گردد. در این مورد جا دارد که زنان را با حقوق انسانی خویش آشنا نموده و بدانان در این زمینه آگاهی و آموزش بیشتری داد.

پاسخ سؤال 2 و 3- شکی نیست که مجموعه زنان ایران چه ترکمن و چه غیر ترکمن مشکلات مشترکی دارند. مسئله جدا نشستن زنان و مردان در هنگام غذا خوردن، سنگسار کردن زنان، مسئله چند زنی و غیره که قبلا هم اشاره نمودم از نکات مشترکی هستند که همه زنان جامعه ما جدا از تعلیق ملی شان با آن روبرو هستند. اما با ورود اسلام به میان ترکمنها بسیاری از آداب و رسوم قدیمی میان ترکمنها فراموش شده و مسئله تبعیض میان زن و مرد شدت گرفت. مسئله حجاب اجباری اسلامی، عدم اجازه تحصیل برای دختران ترکمن بویژه در میان برخی روستا نشینها، فروش زنان ترکمن بعنوان یک کالا و گرفتن جهیزیه بخصوص در میان خانواده های روستایی و بخشا شهر نشین از جمله آن مواردی هستند که با ورود اسلام به میان ترکمنها رایج گردیده است. این امر اگر از سویی با تفکرات دین اسلام ربط داشته باشد، از سوی دیگر با فقر رابطه دارد. همه میدانند که ترکمن ها دخترانشان را به غیر ترکمن ها نمی دادند و این امر اساسا غیر قابل پذیرش بود، ولی امروز وضعیت مالی بسیاری از خانواده ها بقدری اسفناک شده و درجه غرور ترکمن ها به آن اندازه تنزل کرده است که دخترانشان را حتی به زابلی ها فروخته و این سنت قدیمی را شکسته اند. علاوه بر آن، مسئله تأمین امنیت برای زنان ترکمن از نکات قابل توجه دیگری است که جا دارد بدان اشاره گردد. اگر از سیاستهای حاکمیت در شیعهزیه کردن مردم ترکمن و تشکیل کلاسهای مجانی قرآن برای زنان ترکمن بگذریم، مسئله مهم دیگر حمله و اذیت و آزار ارادل و اوباش حکومتی به زنان ترکمنی است که پوشش ترکمنی دارند. من خود بارها از اقوام و آشناهای خود شنیدم که این گروههای ارادل و اوباش به زنان ترکمن ملبس به لباس ترکمنی حمله کرده، ولی با ترکمن های ملبس به لباس به اصطلاح اسلامی کاری نداشتند. این امر به اعتقاد من در چارچوب همان سیاستی است که حاکمیت رژیم جمهوری اسلامی سعی دارد دیگر اعتقادات مذهبی غیر شیعی را تحت فشار قرار داده و همه مسلمانان را تحت پوشش خود قرار دهد.

پاسخ سؤال 4- به نظر من، این روز فقط برای جشن گرفتن نیست و همه ما باید از این روز استفاده کرده و این روز را به روز دادن آگاهی و روشننگری تبدیل کنیم. در این روز باید که زنان کشورهای مختلف جهان تجربیات مبارزاتی خود را تبادل کرده و از تجربه هم استفاده کنند. احترام به مقام زن بخاطر روز زن تنها نباید محدود به یک روز باشد، بلکه این احترام هم از سوی زن و هم مرد باید که همیشگی باشد.